

GOSPODINJA IN MATI

LETO 1944

5. JULIJA

ŠT. 27

VZGOJA

Zvestoba

Zvestoba je tudi ena vidnejših kreposti človekove duše. Zvest biti, se pravi, dosledno vztrajati pri neki misli ali v nekem čustvu, o katerem smo se prepričali, da je pravo. Prav tako je treba dosledno vztrajati pri načelih ali se držati v življenju onih smeri, za katere vemo, da so najpravičnejše, tudi če nam osebno ne koristijo. Zvest pa je treba biti naposled vsemu onemu, kar je v nas izoblikovalo pravega človeka, to je Bogu, domovini in svojim roditeljem.

Predvsem bodimo zvesti Bogu. Naj ga nekateri še tako taje, naj odriavajo misel na njega, vendar ne morejo spremeniti dejstva, da so od njega popolnoma odvisni. Vsako uro jih lahko odpokliče in zahteva obračun. Tajiti Njega je tako, kakor če bi tajili sonce, ki ga vsak dan vidimo in čutimo njegovo blagodejno moč. Vse svoje ravnanje in nehanje bi morali ravnati po Njem, ki je najvišja Resnica. Čim bolj živimo po njegovih naukih in zapovedih, tem bližje smo tisti resnici, ki bi morala zavladati na svetu, da bi bilo prav za posameznika in za narode in bi ne bilo treba nič več vojn za medsebojno obračunavanje. — Zvestoba Bogu ni torej le naša prva dolžnost, ampak tudi vsem nam v srečo in korist.

Drugo je zvestoba svoji domovini, svojemu narodu, ki ga prav tako ne moremo zatajiti, kakor ne moremo zatajiti svojih staršev, ki so nas rodili. Le slabši je iz osebnih koristi ali zaradi strahu zmožen tajiti nekaj, česar nikoli ne more zbrisati raz sebe, to je posebnosti svojega plemena in svoje krvi. Mnogi naši rojaki, ki gredo po svetu iskat si kruha, so ostali zvesti svojemu narodu in so po jeziku in mišljenju ter ljubezni še vedno povezani z njim. Žal pa je tudi le premnogo potujčencev med njimi, ki ne marajo več čuti o svojem pravem pokolenju.

Kaj pa zvestoba načelom? Boga ne moremo zamenjati, ker je samo eden, rodu ne moremo spremeniti, ker se le enkrat rodimo, a tudi resnično prava življenjska načela morejo biti le ena, kajti resnica je

vedno ista in se ne more spreminjati. Toda ljudje se rode v različnih razmerah, so različno vzgojeni in marsikdaj se zgodi, da so otroci vzgojeni v nepravih načelih. Če kot zreli ljudje še nadalje trmasto vztrajajo pri njih, kljub temu, da jih vest svari in kliče drugam, tedaj to ni več značajna zvestoba temveč trma in svojeglavost. Trmasto vztrajanje v smereh življenja, ki vedijo proč od prave resnice, pogublja posameznika in narode. Kdor ni gotov, ali so njegova načela pravilna ali ne, je dolžan da posluša svojo vest. Pot k resnici ni nikomur zaprta, če si je sam ne zapre. Zatre pa si jo s svojo trmoglavostjo ali preveliko zaupljivostjo in lahkomišelnostjo, ker posluša druge, ne da bi se mu hotelo samemu premišljevati. Prav danes to najlažje opazujemo. Ljudje le preradi verjamejo vsem lažem, ki so zavite v videz resničnosti in obljublajo samo srečo na zemlji. Ne vidijo, kako se preliva kri njihovih bratov, ne vidijo porušenih cerkva, ne mislijo, da to, kar je druge zadelo tudi nje same še lahko zadene, vsega tega ne mislijo, ker se jim ne ljubi ali pa ker pač nečejo razmišljati do tistega pravega konca, ki še ostane, če si odmislimo vso rožnato tendenco laži. Taki ljudje prav za prav nimajo načel, ker le slepo drve za tistimi, ki jim pač največ obljubijo.

Prav tako so brez načel tisti, ki svoje mišljenje obračajo pač po vetru. Ne vprašajo se, kaj je najbolj prav za njihov narod, niti ne, kaj je najbolj prav za njihovo dušo, temveč samo kaj je prav in koristno za njihovo zemsko, osebno življenje. V nedavni dobi so taki slabši za liter vina zamenjavali volilne kandidate, danes dostikrat niti tega ne dobe, ampak se zadovolje z obljubami. Kdo more spoštovati človeka, ki niha v tako imenovanih »načelih« kakor trs v vetru?

Bola je do danes vse premalo govorila o pravih življenjskih načelih in zvestobi do njih, vse premalo so starši v tem pravcu podučevali svoje otroke, zato stojimo danes na robu prepada, čigar globine še ne moremo izmeriti. Ali ni tedaj zadnji čas, da začnemo drugače?

Domači vrt

Kako zalivamo

Letos se res ne moremo pritoževati nad pomanjkanjem dežja, saj ga je bilo že več kot preveč in kmet z zaskrbljenostjo gleda, kaj bo z njegovim pridelkom. Vendar pa bo zdaj, v poletnih mesecih prav kmalu nastopil čas, ko bodo predvsem vrtni pogrešali vode. Res je v naših krajih dovolj padavin, da, nemalokrat že preveč, vendar pa vsako leto več tednov ali celo nekaj mesecev občutimo, kaj je suša. Najbolj občuti pomanjkanje vlage vrt, kajti zelenjava mora biti nežna in okusna, zato potrebuje mnogo vode. Če se torej zemlja posuši, je treba vrt zalivati. Pri zalivanju moramo paziti na tri stvari: kakšno vodo uporabljamo, kdaj naj zalivamo in kako. Najmanj prikladna za zalivanje je studenčnica, posebno če je zelo mrzla in trda. Tako vodo napeljemo v večji sod ali korito, kjer se čez dan ogreje in izgubi svoje trdote. Potem šele je dobra za zalivanje. Najboljša je seveda deževnica. Pa tudi voda iz rek in potokov je kar dobra.

Spomladi zalivamo samo ob lepem vremenu, zjutraj ali dopoldne. Če zalivamo spomladi ob mrzlem in oblačnem vremenu, naredimo več škode kot drugega. Poleti pa moramo zalivati pozno zvečer, ko se je zemlja že ohladila ali pa zelo zgodaj zjutraj, da zemlja še lahko posrka vodo vase, preden na soncu izhlapi. Mnogo boljše je, da zalivamo zvečer, ker zemlja lahko čez noč vsrka vlagu.

Kako naj pa zalivamo? Lahko prilijemo k vsaki rastlini posebej ali pa razpršimo vodo kar po vsej gredi po rastlinah. Z razpršitvijo vode samo osvežimo zelenjavo. Pravo zalivanje je le, če zalijemo vsako rastlino posebej naravnost h koreninam. Če le površno zmočimo zemljo za kaka dva ali tri centimetre, to kaj malo koristi, ker se voda takoj posuši in sploh ne pride do korenin. Tako lahko zalivamo po dvakrat na dan, pa bo skoraj brez koristi. Če pa zalijemo vsako rastlino posebej prav temeljito, da prodre voda do korenin, se lahko na vrhu kmalu posuši, v globini pa ostane vlaga tudi po več dni. Kadar sadimo zelje, okrovt, paradižnike ali cvetlice, moramo zaliti vsako rastlino posebej. Vsaki moramo dati vsaj pol litra vode. Ko smo vse posadili, popršimo tudi povrhu, da se osvežijo še listi in ves zgornji del rastline. Kadar sejemo zelenjavo, moramo zemljo vedno popršiti, da se tesneje oprime semena.

Kadar je suša zelo velika, je treba zalivati tudi sadno drevje in ponekod celo trto, mlajše drevje je seveda bolj občutljivo. Vendar pa nikakor ni prav, če zalivamo vsak dan in to le površno. Treba je zaliti vsako drevo prav temeljito. Vsakemu drevesu moramo dati deset do dvajset litrov vode. Zalivati pa moramo samo enkrat na teden. Za večja drevesa je treba še več vode, a zato jih zalivamo še bolj poredko.

Peto kolo

Večkrat smo že slišali žalostni vzdih: »Za peto kolo sem pri hiši«. Včasih zdihuje tako postaran mož, ki se mu zdi, da je odveč, drugič stara mamica, ki je povsod v napoto. Saj je kar ganljivo gledati, kako si prizadevajo, da bi kakor koli koristili, a žal morajo le prevečkrat čutiti, da bi brez njih vse bolje šlo od rok. Včasih se zgodi, da neporočeno dekle, ki se je odpovedalo lastni družini, zato, da je skrbelo za mlajše brate in sestre ali za bolehne in postarne starše, ostane pri poročenem bratu ali sestri. Čeprav si silno prizadeva, da bi vsem ustregla in pomagala, vendar mora le prepogosto občutiti, da je odveč. Tudi v družbi med sovrstniki in sovrstnicami se lahko zgodi, da se kdo čuti odveč.

Pri vozu je peto kolo res nepotrebno,

toda to nikakor ne velja pri ljudeh. Takim ljudem v tolažbo hočem navesti primero iz sedanosti. Ogledmo si moderen avtomobil, ki nosi peto kolo s seboj na vidnem mestu. Vsekdo ve, kako more prav to odvisno kolo postati v kritičnem trenutku zares odrešilno. Vsak šofer govori o tem kolesu s spoštovanjem in hvaležnostjo.

Prav tako nujno, kakor potrebujejo avtomobilisti to nadomestno kolo, tako potrebujemo ljudje drug drugega. Nihče ni odveč, nihče ni preslaboten in prestar, da bi mogel ob tej ali oni priliki pomagati drugim. Nemalokrat je v življenju tako, kot pri vožnji z avtomobilom. Oster kamen... črepinja... kakršna koli ovira in prišla je ura, ko postane peto kolo neobhodno potrebno. Tudi v življenju pridejo dnevi, ko postane omalovaževani in zaničevani človeček pravi angel in se drugim zdi, da ga je poslal sam Bog.

Starl ože, ki se je že umaknil v zadnjo sobico, lahko še mnogo koristi v delavnici ali v hlevu. Brez dvoma je domač človek, čeprav star, bolj zanesljiv in vreden kot tuji, plačani ljudje. Stara mamica, ki je bila že vsa zagrenjena, ker se ji je zdelo, da je povsod v napoto, postane nenadoma v hiši neobhodno potrebna, ker nihče ne zna tako nežno in tako potrpežljivo negovati bolnega otroka. Koliko družinam je bil nasilno ugrabljen hišni gospodar ali pa eden in še več družinskih članov. Pridne roke starega očeta ali stare mamice lahko vsaj deloma dopolnijo vrzel, ki je nastala pri delu ter se posebno pozna v poletnem in jesenskem času.

Tisti, ki si mislijo, da so le peto kolo pri hiši, naj se nikar ne žalostijo; kajti prišel bo dan, ko bodo postali neobhodno potrebni. Potrpežljivi morajo biti in se znebiti misli, da so odveč na svetu. Morda se bo že jutri zgodilo nekaj takega, da bodo domači veseli, celo zelo veseli, da imajo »peto kolo«, ki bo pripomoglo, da bo voz mogel naprej.

Kje pa je...?

»Kje eem zopet pustila denarnico? Kje neki so škarje? Še pred eno minuto sem jih rabila, a zdaj jih ni nikjer več. Kam so izginila očala? Saj sem še snoči brala časopis, a zdaj jih ne najdem nikjer. Kje neki so? A kje je vendar moja denarnica? Saj sem jo vendar spravila v ta predal, pa je ne najdem več. Mj je ni morda kdo ukradel?«

Bržkone nobena gospodinja ne zgubi toliko predmetov naenkrat, a kolikokrat na dan se zgodi, da zgubi kako stvar in jo potem išče včasih pol ure ali še več. Zakaj neki to? Ker premnogokrat odloži kak predmet, ne da bi mislila kaj dela. Kolikokrat je že naredila trden sklep, da se bo poboljšala in pazila, da spravi vsak predmet na pravo mesto, da ji ga ne bo treba iskati. A taki sklepi so le prekmalu pozabljeni in iskanja ni ne konca ne kraja.

Kaj je torej treba storiti? Najbolj neprijetno je, če zgrabimo denarnico. Treba je nemudoma iti v trgovino iskat kako stvar ali pa čaka pismonoša. Najti moramo sredstvo, da preprečimo to izgubo časa sebi in drugim.

Zelo preprost in uspešen pripomoček je mala vrečica ali žep, narejen iz močnega blaga, ki ga pritrdimo z vrvice okrog pasu pod predpasnik, kakor imajo natakarije pritrjeno denarnico pod belim predpasnikom. V ta žep spravimo denarnico, ključne in morda še kako malenkost, ki jo večkrat rabimo. Razumljivo je, da vseh stvari ne moremo nositi s seboj v žepu. Ne preostane nam drugega, kot da jih hranimo vedno na določenem mestu in vedno pazimo na to, da jih nikdar nepremišljeno

ne položimo drugam. Malo več pazljivosti, in prihranile si bomo mnogo časa in še več razburjanja.

Bolezen na potovanju

Morska bolezen je splošno znana in tudi zelo razširjena. Čeprav ni nevarna, je pa vendar kaj neprijetna. Sredstev za omiljenje te bolezni je zelo mnogo. Nekaj podobnega je slabost, ki napade nekatere ljudi, če se vozijo z vlakom. Resnejša pa je bolezen, ki napade nekatere ob dolgih voznjah v zaprtem avtomobilu. Potnika začne boleti glava, napade ga slabost in slabotnejši padejo celo v nezavest. To slabost povzroča slab zrak v avtomobilu. Zato je zelo važno, da se avtobusi dobro prezračijo. Najboljša pomoč zoper to bolezen je sveži zrak.

Na potovanju se večkrat zgodi, da komu prileti v oko drobec premoga ali peščeno zrno. Sicer pa marsikoga doleti taka nezgoda tudi pri vsakdanjem delu in tudi gospodinja ni varna pred njo. Če drgnemo s prstom ali robcem, lahko povzročimo vnetje očesa ali še kaj hujšega. Najbolj uspešno sredstvo, da se znebimo tega zrna je, da kanemo kapljico olja pod trepalnico in oko močno vtremo na vse strani. Še hitrejši je učinek, če istočasno močno pihamo skozi nosnico, nad katero je prizadeto oko.

Če piči kaka žuželka, imamo nešteto sredstev na razpolago. Če je pik svež, pomaga pozostokrat voda, v kateri smo raztopili nekoliko sladkorja. Bolj učinkovit je salmijak, ki sicer žge nekoliko trenutkov, srbenje pa takoj preneha. Če nas je pičila osa ali čebela, odstranimo želo in nato pritismo z bliskovito naglico gorečo cigareto na pičeno mesto. To sredstvo je malo znano, a zelo učinkovito, če se le ne ustrašimo majhne bolečine.

Če boli zob in ni zobozdravnika v bližini, si pomagamo na ta način, da zob namažemo z jodovo tinkturo. Lahko uporabimo tudi kafr ali pa navadno domače žganje. Jod je seveda najbolj učinkovit.

Krvavenje iz nosa ustavimo z lahkoto, če bolniku odpnemo obleko in ga položimo tako, da leži glava precej višje od telesa. V nos mu vtaknemo malo vate. Sence in tilnik mu zmočimo z mrzlo vodo, roke mu držimo kolikor mogoče visoko. Če vsi ti nasveti ne pomagajo, je vzrok krvavenja brez dvoma resnejši in tedaj je treba takoj poklicati zdravnika.

Opekline zdravimo z oljem in koruzno moko, z beljakom, mlekom in drugim domačimi sredstvi. Zelo učinkovito sredstvo je česlova kislina, ki ne ojašča le bolečine, ampak prepreči tudi, da bi se tvorili mehurji ali rane.

V splošnem pa velja načelo: pri manjših nezgodah mir in snaga pri večjih pa je treba čimprej poklicati zdravnika.

Dobra volja in lepota

Najboljše in najcenejše sredstvo, da človek ostane ali postane lep je brez dvoma dobra volja, veselo, vedro razpoloženje. Najbolj lep obraz in najbolj klasične poteze ostanejo brez učinka, če jih kazijo gube malodušnosti in vznevoljenosti. Jasen in vesel pogled pa polepša še tako nepravilne poteze in še tako nelep obraz. Žal je le preveč ljudi, ki ne polagajo nobene važnosti na to, da bi se znali obvladati in ne kazali na obrazu vsako svoje notranje upravičeno ali neupravičeno nerazpoloženje.

Pa tudi kadar niso nerazpoloženi, pačijo po nepotrebnem poteze svojega obraza. Ob vsaki priliki priprejo oči, čeprav niso kratkovidni. Ob vsakem naporu nakremžijo obraz, čeprav delo ne postane zaradi tega prav nič lažje. Mnogi povešajo ustne kote, ne da bi bili žalostni. Slaba navada je že nemalo krat ustvarila nelepe poteze. Mar niste nikdar opazovali, koliko ljudi bodi okrog z neprijaznim obrazom. Je mar to nujno potrebno ali bolj dostojanstveno? Gotovo ne. Prav današnji čas potrebuje sončnih žarkov in kako prijetno je, če ga odkrijemo na obrazu sočloveka. A ne samo sočloveku, tudi sami sebi koristimo, če se trudimo, da si ohranimo dobro voljo; kajti lažje je ohraniti dušni mir, če se zavestno za to prizadevamo. Če se bomo navadili, da bomo na zunaj videti zadovoljni, se bomo tudi v resnici čutili zadovoljne; kajti težko bomo mogli biti žalostni s smehljajočim obrazom. — Malo avtosugestije je seveda treba za to. Pomaga nam bo preko marsikatero težavo in če imamo trdno voljo, da bi bili videti zadovoljni, bomo zelo verjetno tudi kmalu zares postali zadovoljni.

Cvetlice v vazi

Otroci prinesejo včasih domov velike kope cvetlic, jih vtaknejo v kako posodo in se ne zmenijo več zanje. Drugi dan pa se potem čudijo, kako da so tako hitro ovenele. Ali nismo tudi odrasli včasih kakor otroci in ne znamo prav ravnati s cveticami?

Predvsem cvetlice ne smemo nikdar trdno zvezanih postaviti v vodo. Saj zvezan šopek v vazi niti ni lep. Kar pa je najhujše, naslednji dan je že popolnoma ovenel. Kdor ljubi cvetlice in hoče, da bi ostale čim dlje sveže, jih mora razvezati in jih postaviti v vazo kar mogoče prosto. Voda ne sme biti niti premrzla, niti pretopla. Razumljivo je, da je treba vodo vsak dan premenjati. To je nujno potrebno. Nekaj zrn soli ali košček oglja v vodi dela naravnost čudeže.

S tem pa še ni vse opravljeno. Cvetiče vejice je treba na koncih vsak dan sveže obrezati in to po dolgem, da je kar mogoče velika površina na sveže obrezana.

Posebno velja to za vrtnice in druge cvetlice z lesenimi peclji. Treba je tudi paziti, da odstranimo vse liste na stebelcih, ki segajo v vodo. Če jih pustimo, začnejo gniti in tako okužijo vodo, ki dobi prav kmalu slab duh. Zelo važno je tudi to, da se peclji ne dotikajo dna vaze.

Če so cvetlice ovenele, ker smo jih dolgo časa nosili v rokah ali jih nismo utegnili takoj postaviti v vodo, jim nekoliko odrežemo peclje in za hip pomočimo cvetove v vročo vodo. Zdaj jih postavimo v svežo vodo in ostanejo dolgo časa sveže in lepe.

Če hočemo cvetlice kam poslati, zavijemo vsako posebej v svilen papir in jih trdno zložimo v škatljo, obloženo z oljnatim papirjem. Čim trdnje so zložene druga poleg druge, toliko bolj sveže se ohranijo. Ko dosepejo na določeno mesto, jih denemo v večje posode s svežo vodo, če mogoče vsako cvetlico posebej. Ko se osvežijo, jih denemo v vaze.

Nasveti za dom

Riž bo dobil boljši okus, če ga opereš v topli vodi, namesto v mrzli.

Srebrne predmete lepo očistimo s salmijakom. Na štiri dele vode vzamemo en del salmijaka. Srebrne predmete potopimo v to raztopino, jih dobro izplaknemo v čisti vodi in zdrgnemo z mehko krpo.

Počrnele železne ponve postanejo zopet bele, če jih denemo cele v ogenj in jih izžgemo.

Glavnike najhitreje in najbolj temeljito očistimo, če jih denemo v bencin.

Počeno jajce lahko skuhaš, če ga zaviješ v masten papir in ga dobro zvežeš z vrstico.

Kristalno steklo se lepo sveti, če ga umijemo s čisto vodo, nato pa natremo s soljo.

Cinasto in drugo posodo zdrgnemo s preslico, ki smo jo namočili, namilili in potresli z milarsko sodo.

Jeklene predmete temeljito zdrgnemo s ščetko in nato izločimo s flanelasto krpo. Videti bodo kot novi.

Rjaste predmete namažemo z vazelinom ali mastjo in čez nekaj časa zdrgnemo s smirkovim papirjem.

Kalno vodo, deževnico ali rečnico izčistimo na ta način da jo denemo v veliko kad in vlijemo vanjo dva litra vrele vode, v kateri smo skuhali tri do štiri žlice galuna. Drugi dan bo popolnoma čista; kal ostane na dnu.